МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Татарстан

МКУ « Исполнительный комитет Высокогорского района Республики Татарстан»

МБОУ "Казакларская ООШ"

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
на заседании ШМО учителей гуманитарного цикла Руководитель ________________ Халикова Р. Р. Протокол № 1 от « 28» август 2023 г.	заместитель директора школы по учебной работе ________________ Халикова Р. Р. « 28 » август 2023 г.	Директор ________________ Исхаков Г. Р. Приказ № 81 от «28» август 2023 г.

МБОУ «КАЗАКЛАРСКАЯ ООШ»

Учебный курс по родному (татарскому) языку

«Туган телем-иркә гөлем»

для обучающихся 5 класса

на 2023-2024 учебный год

с. Казаклар, 2023

Аңлатма язуы.

Укучының мөстәкыйльлеген, инициативасын, иҗади сәләтен үстерү - мәктәпнең төп бурычларыннан берсе. Укучының сәләтен үстерү өчен тиешле шартлар булдыру әһәмиятле, чөнки сәләт бары тик дөрес оештырылган эшчәнлектә генә үсә.

Күренекле мәгърифәтче Каюм Насыйри: "**Табигый сәләтлелек ул очкын гына, ул сүнәргә дә, кабынып китәргә дә мөмкин, аның кабынып китеп, зур ялкынга әверелүендә төп мәҗбүри көч булып хезмәт һәм үз-үзеңә таләпчән булу тора,”** – дигән. Билгеле бер эш белән җитди һәм эзлекле шөгыльләнгән баланың сәләте тиз ачыла, кызыксынучанлыгы арта.

Туган телдә сөйләшүче сәләтле балалар өчен “Туган телем – иркә гөлем” түгәрәгенең эш программасы укучыларда белем алуга һәм фәнгә карата кызыксыну уяту, белемнәрне тирәнәйтү максатын күздә тотып төзелде. Программа сәләтле баланың мөмкинлекләрен тагын да үстерергә, һәр укучының тел белеме буенча сәләтен ачарга ярдәм итәчәк.

Максат:

1. Сәләтле укучыларны ачыклау, аларның иҗади эшчәнлегенә кирәкле шартлар тудырып, талантын үстерү

Бурыч:

1. Шәхси үзенчәлекләрен исәпкә алып, һәр укучыны актив акыл эшчәнлегенә тарту, иҗади сәләтен үстерү.

2. Укучыларда фәнгә карата кызыксыну, белемгә омтылыш тәрбияләү;

3. Фән буенча алган белемнәрне тирәнәйтү һәм дөньяга уңай караш формалаштыру;

4. Фәннәрнең кешелек практикасындагы әһәмияте турындагы күзаллауны үстереп, укучыларның алган белемнәрен тормышта куллана белергә өйрәтү.

Предмет буенча олимпиада укучыларның сәләтләрен ачу һәм үстерүдә эффектив чара булып тора. Укучыларның беренче мөстәкыйль ачышлары нәкъ менә башлангыч сыйныфта укыганда күзәтелә.

Хәзерге вакытта башлангыч сыйныф укучылары татар теле буенча мәктәп һәм район буенча гына түгел, республика бәйгеләрендә дә катнашалар. Гадәттә, олимпиада биремнәре мәктәп программасы дәрәҗәсеннән катлаулырак була. Шуңа күрә балаларны стандарт булмаган биремнәрне үтәүгә хәзерләү, шулай ук чит тирәлектә үзеңне иркен тотарга өйрәтү - түгәрәк эшенең төп бурычларыннан берсе. Эшләрне мөстәкыйль башкару, фәнни – эзләнү эшчәнлеген оештыру иҗади эшчәнлекне башлау өчен мөмкинлек ача.

Түгәрәк эшен оештыруда түбәндәге юнәлешләр күз алдында тотыла:

- сүзгә сак караш тәрбияләү, дөрес сөйләшергә өйрәтү, тел буенча белемнәрне тирәнәйтү, татар халкының мәдәнияты, сәнгате белән тирәнрәк таныштыру, стандарт булмаган биремнәрне үтәү .

Максатка ирешү өчен балада ихтыяр көче тәрбияләргә, бөтен көчен, сәләтен, игътибарын тупларга өйрәтергә кирәк. Шушы сәләтләргә ия булган укучы гына, әти-әни һәм укытучы белән берлектә, зур уңышларга ирешә ала.
Укыту эшчәнлеген башлаганда шушы вакытка укучыларның белем дәрәҗәләрен белү мөһим, бу алга таба эшне ни рәвешле оештыру мөмкинлеген ача. Кайсы эшкә күбрәк вакыт бирүне дөрес планлаштыру, алга таба эшнең нәтиҗәсен арттырырга ярдәм итә.

Программада республика, әдәбият, сәнгать әһелләренә бәйле даталар исәпкә алынды. Материал яшь үзенчәлекләренә туры китереп планлаштырылды. Программада, теоретик материал белән беррәттән, практик эшләр үткәрү дә каралган.

Түгәрәк эше атнага 6 сәгать исәбеннән планлаштырыла. Еллык сәгать саны - 210.

Программаның максаты һәм бурычлары

Укучыларның белем дәрәҗәләрен үстерү. Татар телен практик яктан куллануга ирешү.

Бурычлар:

- тел белеме буенча белемнәрне арттыруга ярдәм итү;
- фикерләү сәләтен үстерүгә мөмкинлекләр булдыру;
- үзара зәвыклы итеп аралашуга теләк тудыру һәм Татарстан Республикасы тарихына һәм мәдәниятенә хөрмәт хисе тәбияләү;

Көтелгән нәтиҗә

Бу программаны өйрәнгәннән соң укучылар түбәндәгеләрне белергә тиеш:

Татарстан, татар халкы, аның тормыш-көнкүреше, традицияләре, әдәбияты, сәнгате турында әдәби телдә сөйли һәм яза белергә;

Татар балалар язучыларыннан өйрәнелгәннәренең әсәрләрен белергә һәм анализларга;

Текстны камилләштерергә, кабатлауларны булдырмыйча сүзләрне синонимнары белән алмаштырырга;

Сөйләм культурасы таләпләрен үтәргә;

Сөйләмдә антонимнарны кулланырга;

Еш кулланыла торган кушымчалар белән эшләргә, аларның ни өчен кулланылуын аңлата, куллана белергә;

Җөмләнең баш кисәкләрен таба; ияне хәбәр белән затта һәм санда яраштыра белергә.

Өйрәнелгән темалар буенча стандарт булмаган биремнәрне үтәргә;

Чит тирәлектә үзеңне иркен тотарга.

Календар-тематик план

№	Тема	Сәг. саны	теория	практика	Үткәрү вакыты
1.	Түгәрәк планы белән таныштыру, оештыру эшләре.	1	1	0	
2.	Хәрефләрсез язып буламы?	1	1	0	
3.	Рим цифрлары кулланып укырга, язарга өйрәнү.	1	1	0	
4.	Югалган, сирәк сүзләр белән танышу.	1	1	0	
5.	Кем килешләрне яхшы белә?	1	1	0	
6.	Әкият иленә сәяхәт. Әкият сәхнәләштерү	1	1	0	

7.	Сүзлекләр белән танышу..	1	1	0	
8.	“Әйдәгез, уйныйбыз!” лингвистик уен	1	0	1	
9.	Рәсем буенча хикәя төзү	1	1	0	
10.	Фразеологик кроссворд	1	0	1	
11.	Күңелле лексика.	1	0	1	
12.	Борынгы һәм хәзерге исемнәр	1	1	0	
13.	Синең исемең нәрсәне аңлата?	1	0	1	
14.	Фонетика фәне. Фонетик уеннар.	1	0	1	
15.	Төрле сүзләрдә басымны билгеләргә өйрәнү.	1	1	0	
16.	Сузык һәм тартык авазлар. Уен.	1	0	2	
17.	Крассвордлар төзү.	1	0	2	
18.	Татар халкының яраткан бәйрәмнәре.	1	0	2	
19.	“Сөмбелә” бәйрәменең тарихы.	1	2	0	
20.	“Сабантуй” бәйрәменең тарихы.	2	2	0	
21.	Яңа ел бәйрәме турында ниләр беләсез?	2	2	0	
22.	“Каз өмәсе” турында әңгәмә.	2	0	2	
23.	Проект эше “Татар халык ашлары”	2	2	0	
24.	Проект эшен яклау.	2	0	2	
25.	Татар халык уеннары.	2	0	2	
26.	Татар халкының гореф-гадәтләре.	2	2	0	
27.	Татар халык җырлары.	2	0	2	
28.	Казан тарихы. Казан театрлары турында тарихи белешмә.	2	2	0	
29.	Эш кәгазьләре үрнәкләре. Гариза.	2	2	0	
30.	Тапкырлар һәм зирәкләр бәйгесе. КВН. Йомгаклау.	2	0	2	
31.	Кем ул хәбәрче? Хәбәрчегә хас сыйфатлар	2	2	0	
32.	Минем яраткан газетам. Газеталарга күзәтүләр.	2	0	2	
33.	Очрашулар, бәйрәмнәрдән репортажлар язу. Репортаж язу серләре.	2	0	2	
34.	“Туган телем – иркә гөлем” түгәрәгенең эшчәнлегенә йомгак ясау.	1	0		
		34	110	100	

Укытучы өчен әдәбият исемлеге

Төп әдәбият

- С.Г.Вагыйзов, Р.Г.Вәлитова. «Кызыклы грамматика».Казан «Мәгариф» 2009
- Хатипов Ф.М. Әдәбият теориясе. – Казан: Мәгариф.
- Хөсни Ф. Ни әйтергә? Ничек әйтергә? – Казан: Таткитнәшр.
- Абдуллина Р.С. Стилистика һәм сөйләм культурасы мәсьәләләре. Яр Чаллы.
- Йосыпов Р. Сөйләшү әдәбе. Казан утлары журналлары..
- Саттаров Г.Ф. Татар телендә шәхескә олылап endәшү. Казан. Татарстан китап нәшрияты.
- Сафиуллина Ф.С., Зәкиев М.З. Хәзерге татар әдәби теле. Казан. "Мәгариф" нәшрияты, 2005.
- Сәлимов Х.Х. Татар теленең орфоэпик сүзлеге. Чаллы, "Камаз" нәшрияте, 2005.
- Хангилдин В.Н. Татар теле культурасының кайбер мәсьәләләре. Казан. "Мәгариф" нәшрияты.

Өстәмә әдәбият

- Н.С. Гыймадиева «Дәрестә һәм дәрестән соң» Казан, 2004.
- С.М. Трофимова «Татар теле һәм әдәбияты укытучысына» Казан, 2005.
- Ф.С. Сафиуллина «Учат таблицы и схемы» Казан.
- Л.К. Хөснетдинова «Әдәбият укыту мәсъәләләре» Яр Чаллы, 2009.
- Хангилдин В.Н. Татар теле культурасының кайбер мәсьәләләре. – Казан: Тат.кит.нәшр.
- Юсупов Р.А. Укучыларда сөйләм культурасы тәрбияләү. – Казан: Тат.кит.нәшр.
- С.Г.Вагыйзов “Кызыклы грамматика” “Мәгариф” нәшрияты

Укучылар өчен әдәбият.

1. Вэлиуллина Р.Г., Нигмәтҗанова Ф.М. Эшлекле татар теле.- Казан. 2004.
2. Татар теленең орфографик сүзлеге. Казан. Татарстан китап нәшрияте.
3. Татар теленең аңлатмалы сүзлеге. 3 том. Татарстан китап нәшрияте, Казан.
4. Русча-татарча, татарча-русча сүзлекләр.
5. “Салават күпере”, “Ялкын”, “Мәгариф” журналлары, “Көмеш кыңгырау”, “Сабантуй” газеталары.